

دکتر علی قائمی

تربیت و عفاف دختران

پژوهش‌های علمی و اطلاعات فرهنگی
 مرکز تحقیقات و توسعه علوم انسانی

جهت دهی امیال زیستی و بدنی در شیارقانون
الهی و نظم و ضابطه آن و ...

۲- ارزش منش و اخلاق:
شامل فضائل شخصی چون صداقت، امانت،
وفا، پاکی، عزت نفس، آزادی، سرپا و داشتن
خود در عین و انهادگی جمع، استقلال در اندیشه
و راهی، همرنگی اندیشیده با جمع و جامعه و ...

۳- ارزشهای ادراکی و معرفتی:
مثل دوستداری معرفت، عقلانی بودن در
زندگی، کنجکاو و بیهای معقول و مشروط، چراحی
در برابر مبهمات، دقت نظر در رد و قبول
مسائل، عرفان حقایق، میل به استنباط و
پژوهش، خواستاری کشف معضلات علمی،
دوستداری علم و حیات علمی و ...

۴- ارزشهای دینی:
مثل ستایش و نیایش به درگاه احدیت،
خضوع و خشوع در برابر احکام و دستورات او،
اطاعت و تسلیم در برابر اوامر و نواهایی
پروردگار، دعا و موددخواهی از خدا، توکل به
خدا، واگذاری امور به او، انس با خدا و خلوت
با او، ارزش تبعید بر اساس رشد و آگاهی، ارزش
ایثار و مبادله جان و مال به بهای بهشت و ...

۵- درک ارزش خود:
این مهم است که دختران وجود خود را
ارزشمند تلقی کنند و به ارزش وجودی خود
پی برند. خدا در قرآن بهای وجود انسان را
بهشت معرفی می کند و سفارش امام حسین ع این
است که وجود خود را جز به بهای بهشت معامله
نکنند. آنها باید به ارزش خویش واقف باشند که
بسیاری از قربانیان جامعه ما قربانی جهل ارزشی
وجود خویشند و خود را فردی بی ارج و بهیسا
می شناسند.

از جمله مباحثی که در بخش نخست این مقاله
 مطرح گردید، تربیت اخلاقی دختران بود که
ضمن آن به موضوعاتی مانند زمینه سازی برای
رشد، توجه دادن به شرایط و موقعیت خود،
ایجاد عزت نفس، جهت دار کردن عواطف،
تقویت کنترل درونی و ایجاد روحیه نقد پذیری
در دختران اشاره شد.
اینک به ادامه بحث درباره تربیت اخلاقی
دختران می پردازیم.

ب- توجه دادن به ارزشها

دومین مسأله در پرورش اخلاقی و زمینه
سازی و رشد عفاف دختران توجه دادن آنهاست
به ارزشها، و غرض ما از ارزش آن امر و بامسأله
حکمی است که از قداست برخوردار باشد و آدمی
آن را در نفس خود گرامی و محترم به حساب
آورد. ارزشها بخشی از زمینه های اخلاقی ما
را تشکیل می دهند و برای تشکیل آن در ذهن
تذکرها و هشدارها، ذکر داستانهای مهیج،
الهام از شرایط و زمینه های فطری، وابسته کردن
یک امر به امور مقدس، انتساب امور به خدا،
همراه کردن مسأله با شرایط عاطفی و ...
نقشهایی مؤثر دارند. در مسأله تربیت اخلاقی
و عفاف دختران از ارزشهایی می توان یاد کرد
که اهم آنها عبارتند از:

۱- ارزشهای بدنی:
مثل ارزش سلامت بدن، قدرت و قوت بدن،
استقامت بدن در برابر سختیها و شائند،
مهارتهای عضوی، زیبایی تن و برزندگی آن با
حفظ شروط دیگر، تحمل بدن در برابر گرسنگی و
تشنگی و عبادت، تعدیل غرائز و شهوات،

سازندگی، ورزش برای حفظ سلامت بدن و رشد آن، چالاکي و چابكي و فززي، تفریح و گذران مثبت اوقات برای شادابی و نشاط بدن و در نتیجه روان و اعصاب و ...

ج- آراستگی و عفاف و پوشش

در پرورش اخلاقی دختران سومین مسأله توجه به آراستگی، عفاف و پوشش دختران است و این همان مسأله ای است که در قالب ستیریا حجاب قابل طرح است.

غرض ما از حجاب که حاکی از عفاف زن است نوعی ستروپوشش خاص برای زنان و دختران است که در آن تجلی ویژه چهره زن اسلامی رامی بینیم. اسلام در فرهنگ خود شیوه ویژه ای را برای زندگی، طرز برخوردها، پوششها و سترها قائل است و در قالب آن مقاصد و اغراضی را تعقیب می کند که ما در بحثهای بعدی برای آن

۶- ارزش اجتماعی :

چون توجه به خوبشاوندی، انس و رابطه با بستگان، تکیه به زندگی خانوادگی و رشد احساس تعلق به کانون، توجه به قداست خانواده، تلاش برای حفظ قداست محیط اجتماعی، نظارت بر جریانات اجتماعی، هدایت جامعه، ارزش دوستی و رفاقت و انسی که مددکار و چاره ساز باشد و ...

۷- ارزش اقتصادی

مثل ارزش کار و تلاش مفید و هدایت شده، ارزش مصرف مقتصدانه و مشروع، ارزش قناعت، ارزش حفظ ذخائر و سرمایه ها برای جامعه، ارزش مال و مالکیتی که حافظ شخصیت و شوون انسانی باشد، ارزش انفاق و صدقات و تزکیه مالی و ارزش کمک و مساعدتهای مالی.

۸- ارزشهای تفریحی :

مثل کوشش برای تمدد اعصاب، حرکت و جنبش مفید و سازنده، ارزش بازی برای

توضیحات و اشاراتی خواهیم داشت .
 در سایه چنان ستروپوشی و بر اثر حفظ عفاف و پاکدامنی ، اسلام حیات طیبه و داشتن کانونی گرم و سعادت‌مند را به پیروان خود نوید می‌دهد .
 وهم اسلام قائل است که آرامش و سکون واقعی خانواده ها ، تکمیل و تکامل زوجین ، دوام و بقای نسل شناخته شده و دستیابی به مودت و رحمتی که خدای در قرآن بدان وعده داده است در سایه حفظ عفاف است .

آلودگیها ، داشتن اعصابی سالم و حیاتی آرام است . چه بسیارند نابسامانیها و آشفتگیهایی که ناشی از بدحجابی ، بی‌حجابی و حتی بی‌عفتی‌هاست . حفظ عفاف مقام و رتبت فرد را محفوظ می‌دارد ، آدمی را از وسوسه‌ها و پلیدیها و درگیریها و آزاران فروشیها و ازدست دادن شرافت ایمن می‌دارد . اینها نکاتی هستند که والدین و مربیان در مسیر تربیت و در طول آن باید به دختران خود گوشزد کنند و چه بهتر که مادران در این زمینه با دختران هم سخن باشند .

۳- توصیه‌های اسلامی راجع به حجاب و عفاف :
 علاوه بر آیاتی که در قرآن راجع به حجاب آمده است و نیز علاوه بر تفاسیری که در زمینه آن آیات در کتابهای مختلف درج شده ، روایاتی از حضرات معصومین علیهم السلام در این باره وجود دارند که همه آنها پیروان اسلام را به حفظ و رعایت حجاب توصیه می‌کنند .
 امیرالمؤمنین علی ع در نامه اش به امام مجتبی ع درباره زنان چنین سفارش می‌کند که آنها را به پوشش و حجاب وادار ، شدت حجاب برای تسو و آنها بهتر و سودمندتر است و جلوگیری و وسوسه‌هاست (واکف علیهن من ابصارهن بحجابک ایاهن فان شدة الحجاب خیر لک ولهن من الارتیاب - نهج البلاغه)

۴- شاخص انقلابی حجاب :
 در عصر ما حجاب علاوه بر اسلامیت ، شاخص انقلاب اسلامی و نیز عامل همرنگی و وحدت اسلامی است . پیروزی انقلاب اسلامی که عامل از هم پاشیدگی نظام و مخصوصاً " فرهنگ طاغوت بوده است ، ارزشها و شاخصهای جدیدی احیاء و عرضه کرده است که از جمله آن حجاب است . این شعار جامعه اسلامی است که ارزش

در سائله حجاب و عفاف

در بحث نوع ستر و پوشش دختران که زمینه‌عاملی برای حفظ عفاف به حساب می‌آید ذکر چند نکته مقدماتی را لازم می‌بینیم :

۱- در ضرورت آن :

که ضرورتی شرعی ، مکتبی ، و فرهنگی است .
 صریح آیات قرآنی ، متن روایات صادره از حضرات معصومین علیهم السلام ، عمل و رفتار همسران پیامبر ، زمان صدر اسلام و مخصوصاً " فاطمه دختر پیامبر ، اجماع صلحای امت اسلامی ، عقل سالم و دست نخورده و رنگ مفاسد محیط را نگرفته ، بر ضرورت آن تأکید دارند . برای آن کس که پای بند مکتب اسلام است رعایت اصول و ضوابطی مطرحند که بخشی از آن در قالب حجاب قابل ذکر است ، و این شوه ای ناصواب است که بخشی از تعالیم مکتب را رعایت کنیم و بخشی دیگر را نادیده بگیریم .

۲- در فواید آن :

علاوه بر حفظ وقار و عفت زنان و دختران ، پیشگیری از وسوسه‌ها ، تحریکها ، جلوگیری از به هم خوردگی فکر ، آشوب روانی ، از هم پاشیدگی کانون خانوادگی ، حفظ روان از

حجاب معادل خون شهیداست و یا حجاب زن حافظ خون شهیداست. امروزه در همه جای جهان زن مسلمان و انقلابی ایرانی را با چنین شاخص و چهره ای می شناسند و براین اساس مسأله حجاب بُعد سیاسی هم دارد. جامعه انقلابی ما تجلی خاص زن را در این چهره می پسندد.

۵- مفاهیم و مرزهای حجاب :

حجاب حافظ عفت اندام است (و یحفظن فروجهن) پنهان کردن زیور و زینتها از غیر است (ولایبیدین زینتهن ال...) بستن و پوشیده داشتن گریبان است (ولیضربین بخمرهن علی جیوبهن) ، کنترل نگاههاست (... یغضن من ابصارهن) - مراقبت در سخن با غیر محرم است (ولاتخضعن بالقول ...) ، پوشاندن موی سر است (ولایصلح للجاریه اذا حاضت الا ان تخنم - امام باقرع) ، مراقبت در مشی است (فان استطعت ان لایعرضن غیرک من الرجال فافعل) و بالاخره رسیدن به این سخن فاطمه ع است که فرمود بهترین زنان ، زنی است که مردی او را نبیند ...

در تربیت برای اخلاق و عفاف

طفل به همراه ولادت خود واجد زمینه هایی است که به عنوان تجهیزات رشد و کمال از آنها یاد می کنیم. وجود این زمینه ها و تجهیزات بخودی خود موجد نفعی نیستند و سودمندی بهنگامی است که از آنها بهره ای بگیرند و موجبات شکوفاییها را در انسان فراهم سازند. چمبسیارند انسانهایی که با ذخائر سرشار از داده های الهی قدم به این جهان می گذارند ولی بدون بهره گیری از این داده ها زندگی کرده،

می میرند. این امر بدان خاطر است که مربی کوه کنی نبوده که به استخراج معادن آنها بپردازد. به همین نظر تربیت امری القائی است و برای آن در زمینه اخلاق و عفاف باید به نکات زیر توجه گردد :

- ۱- پایه گذاریها و تمرینهای دوران خردسالی :
از نظر همه روان شناسان تربیت و نیس روان شناسان رشد دوران خردسالی از مهمترین دوره های حیات است. دوران شکل پذیری ، تشکیل شخصیت ، انعطاف پذیری و پایه گذاریهاست و نیز دوره های است که در آن قهرمان دوستی ، تقلید ، همانندی و تلقین پذیری در کمال شدت و اوج است. اینها همه جزو شرایط و زمینه هایی هستند که برپایه آنها باید ارکان تربیت را استوار کرد. والدین و مربیان باید به خاطر داشته باشند که آموخته ها و مکتسبات دوران کودکی مهم و سرنوشت ساز هستند، و اصولاً " این فرموده معصوم ع مصداق عملی دارد که العلم فی الصغر، کالتقش فی الحجر.
- ۲- دادن آگاهیهای لازمه :

وهم از عطایا و الطافی که در باره انسانها روا داشته است. درسین تمیز مسأله حسابرسی وکیفر و معاد را به او می آموزیم و درسین بعدی سخن از عذاب و عقاب و کیفر خداوند به میان می آوریم .

حاصل تقویت ایمانی دختر باید توجه به حساب و کتاب و میزان باشد، رعایت تقوا و رعایت میزانهها باشد، مراقبت از خود و خدا پرستی در عین خداترسی باشد. در این راه نقش الگوئی والدین، تذکرات و یادآوریها، استفاده از داستانها، شرح و بررسی مسائل به زبان کودکانه و گاهی هم به تناسب سنین دیگر، نشان دادن عنایات و الطاف الهی، مظاهر قدرت و حکومتش و... ضروری است.

۴- هشدارها:

همچنین در تربیت دختران برای حفظ اخلاق و عفاف، هشدارها و اخطارها نقش اساسی دارند. دختر باید بداند چه خطری در سر راه انسانها، اعم از مردان، زنان و دختران است، جو جامعه و محیط خود را بشناسد، از سوء نیتها و سوء استفاده های احتمالی مردم آگاه باشد، از عاقبت کسانی باخبر شود که قیود را گسستند و گرفتار شدند، از پرورشدهنها به علت تزلزل عفت و شرف سردرآورده، بداند که فروپاشی عفاف چه عوارضی دارد، از سابقه بدحجابی و بی حجابی و از عوامل استعماری و سرمایه داری پدید آورنده آن، از بی ارزشی ناشی از بی عفتی زن در جهان معاصر سردرآورد و براین اساس راه خود گیرد.

امام صادق ع فرمود به کودکان چیزی را بیاموزید که در بزرگسالی بدان نیاز دارد. دختران ما مخصوصاً باید به آن دسته از آگاهیها که لازمه حیات شرافتمندانه و زنانه آنهاست دست یابند. والدین و مربیان باتکیه به این نکته که آگاهی ریشه همه فضایل است باید دختران را از ارزش وجودی و کرامت ذاتی شان، از علل مراقبتهای بسیار والدین درباره آنان، از رمز و راز ارزشمندی عفافشان، از خطرات و عوارضی که در سر راه آنهاست، از اهمیت نقششان در حال و آینده، از حدود و شرایط آزادی شان، از رمز و راز حیات فردی و اجتماعی و... آگاه کنند. همچنین آنها نیاز دارند از تعالیم مذهب در این باره آگاه باشند و بدانند که مذهب در زمینه های مختلف حیات ایشان چه توقعاتی دارد.

۳- تقویت ایمان دختران:

این وظیفه والدین و مربیان است که از همان کودکی بذر ایمان به خدا و انبیاء، به معاد و روز واپسین را در دل آنان بکارند. البته در دوران خردسالی خدای را چون پدر یا مادری مهربان و دوستدار به فرزند معرفی می کنیم، از لطفش از عنایتش و از محبتش برای او سخن می گوئیم

پوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 کتابخانه دیجیتال
 کتابخانه ملی و موزه و مرکز اسناد
 مجلس شورای اسلامی
 کتابخانه مجلس شورای اسلامی